

Ög 163. Skattna, Kullerstads sn.

Pl. 85.

Litteratur: Brev från notarien och söndagsskolläraren Johan P. Kjellberg i Norrköping till riksantikvarien Liljegren ^{28/9} 1828 (ATA); A. Nordén, Gravgömmen under runblocket i Norrköpings Tidningar ^{30/11} 1929, *Skrivelse till Riksantikvarien* ^{18/7} 1938, dnr 2780/38 (och 4497/38) (ATA), Rapport till Riksantikvarien med förslag till fornvårdsåtgärder ^{12/9} 1941, dnr 3397/41 (ATA); G. Olson, Rapport till Riksantikvarieämbetet ^{15/4} 1942, dnr 1565/42 (ATA).

Avbildningar: Teckning i ATA från mitten av 1800-talet(?); A. Nordén, a.a. 1941 (ATA); G. Olson, a.a. (ATA).

Runblocket låg ännu ^{12/7} 1941 i på ena långkanten stjälp läge men restes redan hösten samma år i lodrätt läge. Det befinner sig i ytterkanten av en präktig gravhög, belägen omedelbart intill bygdevägens kant. Högens diam. Växlar mellan 19, 20 och 22 m., dess höjd uppgår till någon halv m. (omöjligt att utan grävning bestämma höjden, då berggrundens egen form är okänd). Kullen var vid mitt besök sommaren 1941 helt igensnårad men avröjdes då i en viss omfattning.

Gravhögen visade ett stort hål i mitten efter en rovgrävning. Denna grävning utfördes omkr. 1820 av dåv. ägaren till Löfstad fideikommiss greve Piper, att döma av en uppgift, som lämnas i ett brev till riksantikvarien Liljegren av den originelle fornminnesentusiasten söndagsskolläraren och notarien Johan P. Kjellberg i Norrköping; brevet är daterat den 28 sept. 1828⁸:

»Längre än till den 22 mars kunde jag ej hålla mig kvar uti mitt vinteride utan smög mig då ut, tidigt på morgonfrost, ifrån de sofvande stadsborna, till Kullerstads socken, 1½ mil, för att bese en uppgifven på Skattna gårde liggande runehäll. Att äfven jag hade botaniska angelägenheter under vägen, torde nästan kunna gissas, om ej till inträdda vårens alster sub diu, dock hos någon bland mina vänner i hortikulturerande skräet.»

Anländ till Löfstad, under vilket Skattna lydde, sökte han där gårdssnickaren, men denne var ej hemma. Hustrun berättade dock, att

»Nådig herr grefven för 8 à 9 år tillbaka, i hopp att under samma sten, som då, ehuru lutande, stått på sin ända, finna någon skatt, hvarom sägnen var, låtit upptaga hällen, som nu ligger på backen, samt jordrymma och uppbyta kumeln därunder, hvarefter en stor grop och stenrös förefinnes, men icke träffat under takhällen annat fynd än en Askeurna och ben, som skola finnas på Löfstad.»

Inskriftens kristna karaktär ger emellertid vid handen, att någon gravsättning av ett bränt lik under stenen i samband med dess resande icke ägt rum. Är uppgiften om den vid stenen funna askurnan riktig, får det hela tolkas så, att urnan med de brända benen framkommit i det upptagna schaktet i gravhögens mitt, men att den döde Gudfast icke vilar i den gravhög, på vilken runstenen rests — placeringen i högens ytterkant synes ju också vilja ange, att stenen icke avser den, som ligger i högen. Å andra sidan råder uppenbarligen ett samband mellan runstenen och gravhögen. Då det nu är modern, som reser stenen åt den döde, kristne sonen, kan man kanske tänka sig saken så, att det är på den tidigare bortgångne makens-faderns enligt hednisk sed uppkastade gravkulle, som den kvarlevande modern, själv kristen, velat placera minnesstenen över sin son, sedan dennes lik enligt den nya seden ej gravlagts hemma vid gården utan förts till den kristna kyrkogården.

Inskrift:⁹

× **at**isa × **risti** × **sten** × **ebtir** + **kufast** · **sun sin kup** × **hiabi** × **aut** × **ha[n]**¹⁰s ×

»Adisa reste stenen efter Gudfast, sin son. Gud hjälpe hans ande.»

Till läsningen: Runttextens första ord inledes med en runa, som Brate läser som **n**. Huvudstaven är klar, t. h. finnes ett urflagrat parti, som dock lika gärna kan vara hugget, och dess form är sådan, att det lika gärna kan rymma bistaven till ett **a** som till ett **n**. På vänstra sidan finnas två grunda bistavar åt vardera hållet, vilka alltså lika väl kunna tillhöra ett **a** som ett **n**. Rimligast är väl att anse, att ristaren menat namnet som **at**isa. Runorna 30 och 31 **in** ha Brate och jag uppfattat olika, varvid Brate fått fram ett *-tecken, där jag läst en **n**-runa. I runan 45 (=n) urskiljes ej längre bistaven.

Skattna var hela medeltiden igenom Memmings härads rätta tingstad och alltså en betydande gård, åtminstone för bygdens liv. Ännu på kartor från 1600-t. bär den frälsegårdsbeteckning. Då stenen står rest invid **vågen till** den lilla obetydliga gården — ett arbetarboställe under Löfstad — ger detta alltså

⁸ Brevet daterat den 28 september 1828 från Kjellberg till Liljegren finns på ATA, men nämner inte denna sten. Datumet är sannolikt fel. Brevet nämner däremot ett par runinskrifter från Kvillinge socken, se fotnot under Ög 45.

⁹ Jansson skriver i PM 1947: R[uninskr.] och ö[fters]. bort.

¹⁰ Wessén skriver: Varifrån kommer n? Äldre läsning? Enligt bruket i runverket anger [ ] att läsningen nu är förstörd men hämtad ur äldre källa. Här borde väl stå antingen **hais** eller **ha-s**?

icke någon riktig föreställning om det förnämliga i dess ursprungliga uppställning invid allfarvägen till och från häradstinget, omedelbart intill tingstaden. Denna väg stod dessutom i förbindelse med en väg av än större betydelse.¹¹ Det framgår av äldre kartor, t.ex. av J. de Rogiers Östanstångskarta 1653, att allmänna landsvägen från Norrköping till Linköping, alltså vad som i våra dagar motsvarar rikslandsvägen, var dragen via Löts kyrka över Skattna ned mot en äldre passage över Nors Skogh Ö. om Norsholm. Det var alltså i en av landskapets stora stråkväg berörd bygd, som gravhögen med dess stora runsten var anlagd.

Blocket, som är 3,20 m. långt och 1,44 m. brett, gör nu, sedan det återfått sin ursprungliga resning, ett mäktigt intryck.¹²

Plansch 85b. Ög 163. Skattna, Borgs sn. Foto Nordén 1942. [Jansson skriver 1947: Retusch. Möjlig.]

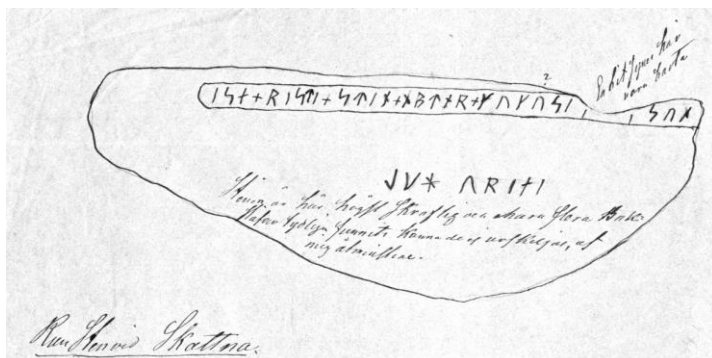

Fig. 162. Ög 163. Skattna, Borgs sn. Teckning av okänd, mitten av 1800-talet(?) (ATA).

¹¹ I marginalen har (rimligen) Nordén skrivit: Mera om vägen!

¹² Olsons mått i rapporten 1942 (ATA): Stenens dimensioner: h=2,40; b=1,40; t=0,55 m.

Detta dokument ingår i en digital utgåva av Arthur Nordéns supplement till Erik Brates Östergötlands runinskrifter. Manuset avslutades 1947 och var tänkt att tryckas 1948. Utgåvan publiceras fritt tillgänglig på Internet.

Texten innehåller inte nyare litteraturreferenser än 1947 och tar ingen hänsyn till modern runforskning och måste därför användas med reservationer. Utgåvan är ännu preliminär och kan komma att revideras. Hittar du felaktigheter är du välkommen att meddela dessa till utgivaren på nedanstående e-postadress.

Utgivare: Jan Owe

Kontakt: runor@gamlebo.se

Senast ändrad 2020-05-25